

- Štvrťročník Transparency International Slovensko
- Vychádza s podporou Európskej komisie

Milí priatelia,

na transparentnosť vo verejnom sektore sa v súčasnosti pozerajú analytici, médiá a aj časť politikov pozitívne. Málokto dnes vo verejnej diskusii pochybuje o kladoch vplyvu transparentnosti na činnosť verejného sektora. Môže sa tak zdať, že transparentnosť je bežnou záležitosťou verejného života, ktorá patrí do základnej výbavy tvorby verejných politik na Slovensku. Je to tak? Už nenaráža presadzovanie transparentnosti na bariéry?

V roku 1998 sme spolu s Eugenom Jurzycom a Petrom Švecom napísali štúdiu, ktorá okrem iného zdôrazňovala význam transparentnosti v ekonomike z pohľadu novej inštitucionálnej ekonomie. Poukázali sme na to, že transparentnosť ekonomických procesov je jedným zo základných predpokladov hospodárskeho rastu. Patrí sem aj cenová transparentnosť, ako základná informácia v trhovej ekonomike, ktorá bola dlhé obdobie deformovaná. Mnohé reformy uskutočňované v súčasnosti sa pokúšajú túto deformáciu odstrániť. Naráža to však na odpor. Bariérou zavádzania cenovej transparentnosti je, podľa mňa, populistický prístup niektorých politikov, ktorí volajú po „sociálne únosnej reforme“. Žiadajú spomalenie alebo zastavenie vybraných zmien. Asi len málokto z nás však verí, že politici sú masochisti. Viacerí skôr veríme, že existuje istá spoločenská objednávka po kvalitatívnej zmene stavu, ktorý existuje v rôznych oblastiach verejného sektora. Pri viacerých reformách sa však na svetlo dostala cena jednotlivých verejných služieb, ktorá bola dovtedy zahmlená, nejasná, existovali krížové dotácie, priestor na korupciu. Nič nebolo zadarmo, len spôsob platby nebol úplne jasný a pomáhali korupčné praktiky. Aj dnes sa tak vo viacerých oblastiach verejného sektora udržiava stav, keď sa zo spoločného dotuje aj stredná aj vyššia vrstva spoločnosti, rovnako sa napríklad zo spoločného platí škola pre dieťa z bohatej rodiny ako pre študenta z finančne slabšieho zázemia. Uprímanie sa na odsúdenie reformiem, a nie na hľadanie náhradných nástrojov verejnej politiky, ktoré môžu cielene, len pre najchudobnejších, znížiť narastajúce náklady, znamená, že z vaničky vylievame nielen vodu, ale aj bábätko. Domnievam sa, že ide o pomýlenie si tlaku na korekciu či zastavenie reformiem s tlakom na úpravu sociálnych dávok pre vybrané skupiny obyvateľstva, ktoré to môžu potrebovať.

Korupcia v tranzitívnych krajinách nie je problémom abstraktných zlých ľudí, ale je to problém nás všetkých. Mnohí vnímajú ako legitímne nie je len oficiálnymi cestičkami či získavať privilégiá zo spoločného. A hoci sa niektorým novinárom zdá diskusia o presadzovaní transparentnosti na Slovensku už banálna, aj uvedený príklad ukazuje, že v praxi ešte zďaleka nie je vyhrané.

Emília Sičáková-Beblavá
prezidentka TIS

Ministerstvo vnútra SR kúpilo autá bez súťaže

(SME, 7. 3. 2005)

Samit Bush-Putin pomohol policajtom dostať sa k viacerým novým luxusným autám bez toho, aby ministerstvo vypísalo verejnú súťaž. Autá v hodnote vyše 76 miliónov Sk kúpilo rokovacím konaním bez zverejnenia. Do autoparku polície pri-

budlo desať áut BMW. Policajti kúpili aj jednu motorku BMW K 1200 GT v policajnom vyhotovení. Spoločnosť AVT Bavaria za tieto vozidlá zaplatili 38,8 milióna korún. Rokovacie konanie bez zverejnenia zdôvodnili „mimoriadnou udalouťou nespôsobenou obstarávateľom“, teda

samitom prezidentom USA a Ruska. Policajti kúpili aj deväť automobilov Mercedes-Benz, za ktoré zaplatili spoločnosť Motor-Car Wiesenthal & Co sumu 37 294 265 Sk. Treba zdôrazniť, že nejde o prvý prípad použitia tejto metódy pri nákupe áut uvedeným ministerstvom. ◆

Korupcia v zdravotníctve

(SME 19. 2. 2005 a NÁRODNÁ OBRODA, 21. 2. 2005)

Špeciálny prokurátor obžaloval lekára, ktorý v januári 2004 požiadal od budúcich rodičov za pôrod 7-tisíc Sk. S políciou spolupracoval manžel rodičky, úplatok odovzdal pri jej vyšetrení v ružinovskej nemocnici. Minulý rok za korupciu stihali dvoch lekárov, v roku 2003 piatich, v roku 2002 dvoch. Generálna prokuratúra SR ani Ministerstvo spravodlivosti SR (MS SR) nevedia,

koľkých z nich aj obžalovali a sudy uznali za vinných, pretože prípady nesledujú. Podmienečné tresty sa po skončení odkladu do roka automaticky zahľadajú a lekári môžu ďalej vykonávať povolanie. Ministerstvo zdravotníctva SR v reformných zákonoch presadilo zmenu – k žiadosti o licenciu lekári majú predkladať „odpisy“ z trestného registra, v ktorých sú aj podmienečné tresty. Lekárska komora aj prokuratúra to

pokladajú za diskrimináciu. Slovenská lekárska komora si dala urobiť prieskum, podľa ktorého takmer 80 % lekárov žije s obavami zo žalôb pacientov a cítia ich ako vážnu hrozbu počas celej praxe. V roku 2004 podali pacienti len 6 konkrétnych oznámení o tom, že lekár zbral od pacienta úplatok, urobili to však anonymne. Rezort ich postupil na prešetrenie polície. Najčastejšie išlo o prijímanie úplatku za vypísanie práceneschopnosti, požiadanie úplatku za operáciu a za hospitalizáciu matky s dieťaťom. ◆

Kontrola v samospráve sa posilní

(HOSPODÁRSKE NOVINY, 11. 2. 2005)

Vonkajšia kontrola finančných tokov v samospráve by sa mala čoskoro posilniť. Zaručíť by to mala pripravovaná koncepcia vládneho splnomocnenca pre fiškálnu decentralizáciu Viktora Nižňanského, na ktorej pracuje spolu

s MS SR. Kontrolu by mal vykonávať nezávislý výbor na úrovni vyšších územných celkov, zložený z predstaviteľov regionálnej samosprávy, ale aj miest a obcí. Podobný model majú v Dánsku. Výbor by mal posudzovať, či samospráva dodržiava zákon a mohol by za-

staviť výkon rozhodnutia, ktoré by bolo podľa neho protizákonné, až kým o veci nerozhodne súd. V. Nižňanský by chcel celú záležitosť dotiahnuť do legislatívnej podoby ešte tento rok. Samosprávy totiž podľa neho bezpodmienečne potrebujú vonkajšiu kontrolu originálnych kompetencií. Kontrolóri sa však bránia a tvrdia, že vnútorná kontrola stačí. ◆

Zákazku získala firma primátorovho suseda

(SME, 1. 3. 2005)

Mestský úrad v Trenčíne zaplatí za organizovanie svojho chodu viac ako 4,7 milióna Sk firme, ktorú vybral bez konkurzu. Zmluvu na prípravu projektu za 2,34 milióna Sk podpísal so spoločnosťou S&H Ware ešte bývalý primátor Trenčína a dnešný minister obrany SR Juraj Liška z SDKÚ. Mesto si od firmy najskôr objednalo len poradenské

služby pri spracovaní podmienok konkurzu na „projekt procesnej integrácie“ mesta. Výstup za 240-tisíc korún však údajne nemohlo použiť, keďže firma mu odmietla udeliť autorské práva. František Sádecký z právneho oddelenia mestského úradu hovorí, že Trenčín mohol výstup použiť, iba ak by zákazku na reorganizáciu mestského úradu zadal priamo S&H Ware. Preto

J. Liška s firmou spomínanú zmluvu podpísal. V čase, keď mesto podpísalo s firmou S&H Ware prvú zmluvu, bol predsedom finančnej komisie dnešný primátor Trenčína Branislav Celler. Konateľom S&H Ware je jeho sused František Sakaláš. Neskôr – už ako primátor – B. Celler postupoval rovnako ako J. Liška a s S&H Ware podpísal ďalšiu zmluvu bez súťaže. Tentoraz bolo jej obsahom uskutočnenie projektu – za 2,142 milióna Sk. ◆

Obvinili starostu zo zneužitia právomocí

(SME, 1. 3. 2005)

Starosta Hornej Potône a člen Republikovej rady ANO Tibor Sklút je obvinený zo zneužitia

právomocí. Obecné pozemky údajne predával pod cenu firme, v ktorej pôsobí. T. Sklút obvinenie poprel. Hovorca ANO

Juraj Puchý povedal, že strana zaujme stanovisko, keď sa obvinenie preukáže. ◆

TIS INFORMUJE

Dňa 28. 1. 2005 vydala TIS hodnotiacu správu *Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku v roku 2004*, ktorá nadväzuje na správu z roku 2003 a hodnotí stav korupcie a protikorupčné aktivity v jednotlivých oblastiach spoločenského života v uplynulom roku. Blíži sa na 4. strane.

TIS v spolupráci s externými spolupracovníkmi pripravila publikáciu pod názvom *Participácia v samospráve (Nástroj protikorupčnej politiky)*. Táto publikácia sa pozerá na občiansku participáciu ako na

protikorupčný nástroj a je určená pre tých, ktorí sa myšlienky komunikácie s verejnosťou nezdali.

TIS pripravuje monitorovanie verejného obstarávania (VO) všetkých ministerstiev v SR. 15. februára 2005 preto prebehol tréning potrebný na zber údajov. Monitorovanie VO jednotlivých VÚC je už ukončené a v súčasnosti prebieha vyhodnocovanie výsledkov.

Pre zamestnancov miestnej štátnej správy uskutočnila TIS 17. februára 2005 v Banskej Bystrici tréning k problematike prístupu k informáciám.

výber z TI Newsletter, Berlín, domácej a zahraničnej tlače

ÁZIA

ČÍNA: AKTÍVNY BOJ PROTI PRANIU ŠPINAVÝCH PEŇAZÍ

Zástupca guvernéra Čínskej národnej banky Li Ruogu potvrdil, že Čína sa stáva dôležitou krajinou v boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu prostredníctvom aktívnej medzinárodnej spolupráce. Li Ruogu sa vyjadril, že Čína sa v polovici tohto roka stane právoplatným členom pracovnej skupiny na boj proti praniu špinavých peňazí (angl. *Financial Action Task Force on Money Laundering - FATF*), najvplyvnejšej medzinárodnej organizácie svojho druhu¹. Čína sa zapojila do spolupráce s medzinárodnými organizáciami, najmä s USA, a podpísala niekoľko dohôdov proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, vrátane Dohovoru OSN proti medzinárodnému organizovanému zločinu, ako aj Dohovoru OSN proti korupcii. Čína rovnako v blízkej budúcnosti posilní tvorbu legislatívy stanovením základných povinností, ako je napríklad nahlasovanie podozrivých transakcií vo finančných inštitúciách.

(www.transparency.org)

EURÓPA

ČESKO: REZIGNÁCIU PREMIÉRA ŽIADAJÚ I VLÁDNI SENÁTORI

Klub, ktorý združuje nezaradených bezpartajných senátorov a unionistov, podporil názor občianskych demokratov a spolu s nimi žiada vypísanie predčasných volieb. Senátori sa domnievajú, že Český premiér Stanislav Gross dostatočne nevysvetlil okolnosti nákupu svojho bytu a podnikanie manželky Šárky.

V demokratickej spoločnosti musí každý politik vedieť vysvetliť pôvod svojho majetku i podnikania, ak chce byť dôveryhodným politikom, uviedla vo vyhlásení predsedníčka klubu Soňa Paukratová. Rezignáciu premiéra a predčasné parlamentné voľby žiadalo pred sídlom vlády asi 200 demonštrantov. (NÁRODNÁ OBRODA, 3. 3. 2005)

reštitučný zákon. Za byt vtedy T. Basescu zaplatil 17 870 eur, hoci skutočná hodnota vraj predstavuje 250 000 eur. Prezident akúkoľvek kritiku odmietol a oznámil, že byt vracia štátu. Neskôr však svoj názor zmenil. Potvrdil, že je ochotný sa bytu vzdať, hoci ako prezident má nárok na štátne bývanie. Keďže sa ale o záležitosti stala aféra a spo-

RUMUNSKO: BYTOVÝ PROBLÉM PREZIDENTA BUDE VYŠETROVAŤ PARLAMENT

Rumunské médiá začiatkom februára 2005 zistili, že si prezident Traian Basescu kúpil v roku 2002, vtedy ešte ako primátor Bukurešti, luxusný byt s rozlohou takmer 370 m². Byt sa nachádzal vo veľkej vile, ktorá bola zoštátnená začiatkom socialistickej éry a na ktorú sa vzťahuje

chybňuje sa nielen legálnosť nákupu bytu, ale aj jeho boj proti korupcii, a to práve politikmi, ktorí sú sami podozriví z korupcie, zmenil stanovisko a chce, aby všetko prešetrili kompetentné orgány štátu. Podľa platných zákonov sa byty v dome spadajúcom pod reštitučný zákon môžu predať nájomcom až potom, čo sa reštituent kompletného vrátenia domu úradne zriekne a vysloví súhlas s predajom

bytov a s tým, že dostane len finančné vyrovnanie. Cena bytov sa pritom určuje na základe ponuky. Dolná komora rumunského parlamentu vytvorí zvláštnu komisiu, ktorá prípad prešetrí.

(www.ceskenoviny.cz)

AFRIKA

KEŇA: MIMOVLÁDNE ORGANIZÁCIE PROTI KORUPCII

Devätnásť mimovládnych organizácií vyslovilo nedôveru voči vláde prezidenta Mwai Kibakihho pre nedostatok aktívnej činnosti v boji proti rozsiahlej korupcii. Mimovládne organizácie tvrdia, že vzhľadom na to, že prezident M. Kibaki nevymenil skorumpovaný Kabinet ministrov, dokázal občanom Kene, že sa stal „bezmocným zajatcom“ korupčných kartelov. V spoločnom vyhlásení predstaviteľia mimovládnych organizácií vyjadrili, že pre Keňanov nastal čas na rázne odhodlanie prinútiť vládu reagovať na očakávania verejnosti alebo ukončiť svoju činnosť. Podľa nich M. Kibaki ukázal nezaujem voči názoru verejnosti, keď nepodnikol nič, dokonca ani vtedy, keď sa občania krajiny dožadovali jasných krokov v boji proti korupcii. Prezident navyše dokázal, že nezastáva vládu zákona. Následne národná pobočka Transparency International (TI) v Keni, v spolupráci so Sociálnym fórom Kene, ktoré zastrešuje takmer 200 aktivistov a odborníkov z rôznych oblastí spoločnosti, zorganizovala verejnú diskusiu, aby tak odsúdila korupciu a porušovanie ľudských práv v krajine. (www.transparency.org) ◆

¹ FATF je medzivládnu organizáciu, založenou na samite štátov G-7 v Paríži v roku 1989. Viac na <http://www1.oecd.org/fatf>.

KORUPCIA A PROTİKORUPČNÁ POLITIKA NA SLOVENSKU V ROKU 2004

Transparency International Slovensko vydala v januári 2005 novú publikáciu **Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku v roku 2004**. Nadväzuje týmto na minuloročnú hodnotiacu správu, ktorej cieľom je celkové hodnotenie stavu korupcie a protikorupčných politík. Cieľom správy je prispieť k diskusií o potrebe realizovať protikorupčné reformy a k vyvíjaniu tlaku na ich presadenie. Hodnotiacia správa bola pripravená v spolupráci s odborníkmi na jednotlivé oblasti verejného sektora a predstavuje do istej miery ročné zrkadlo stavu korupcie v našej spoločnosti.

Nová publikácia **Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku v roku 2004**, ktorá vyšla v náklade 200 exemplárov, prináša hodnotenie korupcie a protikorupčných aktivít v jednotlivých oblastiach spoločenského života v roku 2004. Bližšie sa pozerá na rozsah korupcie na Slovensku na základe prieskumov verejnej mienky, poukazuje na oficiálnu politickú stratégiu boja proti korupcii, medzinárodné dohovory a spoluprácu v oblasti boja proti korupcii. V rozsiahlejšej kapitole poskytuje obraz o jednotlivých inštitúciách verejného sektora – z hľadiska protikorupčnej politiky analyzuje výkonnú, legislatívnu a súdnu moc, vybrané verejnoprávne inštitúcie, kontrolu, územnú samosprávu, podnikanie štátu. V ďalších samostatných kapitolách sa zameriava na médiá, súkromný sektor, mimovládne organizácie, či financovanie politických strán. Do pozornosti sa z hľadiska zavádzania protikorupčných mechanizmov dostali aj vybrané príklady organizovaných záujmov, a to konkrétne poľnohospodári a odbory.

Osobitná kapitola je tento rok venovaná aktuálnej téme – stavebníctvu, pretože

to je sektor, ktorý je chronicky známy ako skorumpovaný všade vo svete a Slovensko nie je výnimka. Zaradenie tejto témy do publikácie má prispieť k diskusií o ďalších potrebných nástrojoch potlačenia korupcie na Slovensku aj v tejto oblasti. Potláčaniu

miere. Vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti má strednodobejší charakter a hoci sa veľa očakávaní spájalo s novo formovanými špeciálnymi represívnymi inštitúciami, odkladanie začatia ich činnosti okrem iného znamená aj časový posun vo vyhlasovaní

korupcie v stavebníctve sa na Slovensku venuje minimálna pozornosť.

Na 224 stranách správa konštatuje, že rok 2004 oproti roku 2003 predstavoval v oblasti prijímania protikorupčných opatrení síce posun vpred, avšak s menšou dynamikou. V tomto roku sme boli svedkami mnohých káz spojenských s verejným obstarávaním, financovaním politických strán či konfliktom záujmov. Politická zodpovednosť nebola vyvodená v požadovanej

prvých právoplatných rozsudkov. Záujem venovať sa boju proti korupcii vo verejných inštitúciách sa totiž v roku 2004 spomalil.

Výzvou na rok 2005 ostáva aktívnejší prístup slovenskej vlády a poslancov parlamentu k potláčaniu korupcie, vrátane jednotlivých foriem politickej korupcie. Výzvou je tiež implementácia prijatých protikorupčných pravidiel do praxe, napríklad činnosť Výboru pre nezlučiteľnosť funkcií a prijatie viacerých le-

gislatívnych zmien – zníženie imunity, rozšírenie pôsobnosti NKÚ SR na úroveň územnej samosprávy či regulácia lobingu. Zodpovednejšie by mali k potláčaniu korupcie začať pristupovať aj jednotlivé záujmové samosprávy, ktorým bola spoločnosťou zverená samoregulácia. Uskutočňovanie otvorených výberových konaní vo verejnom sektore by prispelo k ich vyššej kredibilitate. Keďže sa na Slovensku v minimálnej miere uskutočňuje výskum zameraný na zisťovanie stavu implementácie prijatých opatrení do každodennej praxe, čo predstavuje slabú stránku hodnotenia protikorupčných verejných politík, odporúčame podporiť výskum v tejto oblasti. Zároveň je vhodné podporiť kreovanie miestnych mimovládnych organizácií watchdogového typu, ktoré by monitorovali a prichádzali s návrhmi na znižovanie korupcie na tejto úrovni správy vecí verejných.

Na príprave predkladanej hodnotiacej správy sa podieľalo celkovo 15 autorov. Ide o analytikov, ktorí sa dlhodobo venujú jednotlivým protikorupčným nástrojom a oblastiam. Hodnotiacia správa je určená politikom, pracovníkom verejného sektora, analytikom, ale aj mimovládnym organizáciám a médiám. Nadväzuje na hodnotiacu správu **Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku v roku 2003**, vydanú Transparency International Slovensko.

V tlačenej podobe je publikácia dostupná v knižnici Transparency International Slovensko na adrese Bajkalská 25, Bratislava 212 (budova COOP Jednota, 1. poschodie, vedľa budovy hotela Holiday Inn). V elektronickej podobe je verejne dostupná na www.transparency.sk. ◆

Branislav Pavlovič
odborný asistent TIS

NOVÁ ÚPRAVA KONFLIKTU ZÁUJMOV V ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVE I.

Aj v tomto vydaní Pod lupou pokračujeme v rubrike venovanej novej protikorupčnej legislatíve z oblasti územnej samosprávy. Ako sme už avizovali, v nasledujúcich dvoch číslach podrobne predstavíme dlhoočakávaný nový ústav-

ný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov (zákon o konflikte záujmov), ktorý sa významným spôsobom dotýka aj funkcionárov obcí, miest a vyšších územných celkov (VÚC).

Zákon o konflikte záujmov bol prijatý z iniciatívy skupiny poslancov parlamentnej koalície i opozície 26. mája 2004. Bol to celkovo siedmy pokus o revidovanie dovtedy platného a nedostatočného ústavného zákona č. 119/1995 Z. z., všetky predchádzajúce iniciatívy boli neúspešné. Zákon nadobudol účinnosť 1. októbra 2004, kľúčové ustanovenie upravujúce tzv. deklaračnú povinnosť (pozri aj ďalej) sa však začne uplatňovať až po 1. apríli 2005. Schváleniu zákona predchádzali zložitá politická rokovania, nesúhlas Združenia miest a obcí Slovenska a Únie miest Slovenska, ale tiež viac ako dvojiročná kampaň Aliancie – Stop konfliktu záujmov, iniciatívy 240 mimovládnych združení koordinovaných organizáciou Transparency International Slovensko.

Osobná a vecná
pôsobnosť zákona

Pod pôsobnosť zákona o konflikte záujmov (ďalej len „zákon“) spadá celkovo 30

kategórií verejných funkcionárov. Na úrovni územnej samosprávy zákon zahŕňa poslancov mestských, miestnych a krajských zastupiteľstiev (ďalej len „poslanci“) a tiež starostov, primátorov a predsedov VÚC (ďalej len „výkonný orgán“). S výnimkou poslancov obecných zastupiteľstiev sa teda zákon vzťahuje na všetkých komunálnych a regionálnych politikov.

Z vecného hľadiska zákon upravuje základné pojmy (verejný funkcionár, verejný a osobný záujem, rozpor záujmov), všeobecné povinnosti a obmedzenia poslancov a výkonného orgánu, nezlučiteľnosť niektorých funkcií, oznámenie osobného záujmu, deklaračnú povinnosť, postzamestnanecské obmedzenia výkonného orgánu, konanie vo veci konfliktu záujmov a sankcie za porušenie zákona.

Všeobecné
povinnosti verejných
funkcionárov

Čo sa týka všeobecných

povinností a obmedzení, poslanci i výkonný orgán sú povinní pri výkone svojej funkcie presadzovať a chrániť verejný záujem, t. j. záujem prinášajúci majetkový alebo iný prospech všetkým alebo mnohým občanom. Nesmú využívať svoju funkciu, právomoci z nej vyplývajúce a informácie nadobudnuté pri jej výkone na získavanie výhod, žiadať alebo prijímať dary (okrem tzv. zvyčajných, resp. zákonných darov), sprostredkovať obchodný styk so štátom a samosprávou, nadobúdať majetok od štátu alebo Fondu národného majetku SR inak ako vo verejnej súťaži alebo vo verejnej dražbe (toto obmedzenie sa vzťahuje aj na blízke osoby poslancov a výkonného orgánu), uzatvoriť zmluvu o tichom spoločenstve alebo nadobúdať akcie na doručiteľa inak ako dedením, používať svoju osobu, svoje meno a priezvisko, svoju podobizeň, obrazovú snímku,

záznam svojho hlasu alebo svoj podpis na reklamu a tiež používať symboly spojené s výkonom funkcie na osobný prospech.

Nezlučiteľnosť

Ustanovenie upravujúce nezlučiteľnosť niektorých funkcií, zamestnaní a činností (čl. 5 zákona) sa takmer bez výhrad týka iba výkonného orgánu. Výkonný orgán nesmie byť štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, členom riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu právnickej osoby, ktorá bola zriadená na výkon podnikateľskej činnosti, okrem valného zhromaždenia a členskej schôdze. Z tohto zákazu však zákon stanovuje výnimky, a síce, že členstvo v uvedených orgánoch je prípustné, ak ide o zastupovanie vyplývajúce zo zákona, z výkonu verejnej funkcie, resp. ak ide o zastupovanie obce alebo VÚC v orgánoch právnických osôb s majetkovou účasťou týchto subjektov. Ak výkonný orgán vykonáva niektorú z uvedených funkcií, zamestnaní alebo činností v čase ustanovenia do verejnej funkcie, je povinný ju do 30 dní od ustanovenia ukončiť. Predsedovia VÚC (nie

však starostovia a primátori) nesmú okrem toho ani podnikať.

Oznámenie osobného záujmu

Poslanci i výkonný orgán, ktorí sa zúčastňujú na rokovaní zastupiteľstva o veci, na ktorej majú osobný záujem, sú povinní oznámiť svoj osobný záujem o vec predtým, ako na rokovaní k tejto otázke vystúpia. Túto skutočnosť sú povinní oznámiť aj vtedy, ak by išlo o rokovanie o veci, z ktorej by mohla mať majetkový prospech politická strana alebo politické hnutie, ktorého sú členom, a o tejto skutočnosti by vedeli. Takéto oznámenia osobného záujmu sa pritom musia zaznamenať do zápisu alebo záznamu o rokovaní a mali by sa aj zverejňovať. Slabinou novej právnej úpravy však je, že ak funkcionár pri rokovaní zastupiteľstva o veci, na ktorej má záujem, vôbec nevystúpi, zákon tým neporuší.

Deklaračná povinnosť

Podstatou tohto nástroja verejnej kontroly je povinnosť poslancov i výkonného orgánu predložiť každoročne osobitnej komisii zastupiteľstva tzv. písomné oznámenie. Toto oznámenie, ktoré treba poskytnúť najneskôr do 30. marca nasledujúceho kalendárneho roku, obsahuje päť

náležitostí: 1. informáciu o tom, či funkcionár spĺňa všetky podmienky nezlučiteľnosti (pozri vyššie); 2. údaj o tom, aké zamestnanie vykonáva funkcionár v pracovnom pomere, obdobnom pracovnom vzťahu alebo štátno-zamestnaneckom pomere a akú podnikateľskú

činnosť vykonáva popri výkone verejnej funkcie; 3. prehľad funkcií v štátnych orgánoch, v orgánoch územnej samosprávy, v orgánoch právnických osôb vykonávajúcich podnikateľskú činnosť a v orgánoch iných právnických osôb (vrátane deklarovania príjmov a funkčných alebo iných pôžitkov plynúcich z nich); 4. svoje

príjmy dosiahnuté v uplynulom kalendárnom roku z výkonu funkcie verejného funkcionára a z výkonu iných funkcií, zamestnaní alebo činností, v ktorých vykonávaní pokračuje aj po ujatí sa výkonu funkcie verejného funkcionára; 5. svoje majetkové pomery a majetkové pomery

manžela a nepplnoletých detí, ktorí s ním žijú v domácnosti, t. j. vlastníctvo akýchkoľvek nehnuteľností, ďalej vlastníctvo hnuťelných vecí, majetkových práv a iných majetkových hodnôt, ktorých menovitá hodnota presahuje 35-násobok minimálnej mzdy (v súčasnosti cca 230 tisíc korún) a tiež existenciu peňažného dlhu prevy-

šujúceho uvedenú sumu. K písomnému oznámeniu zároveň dokladá kópiu potvrdenia o podanom daňovom priznaní. Všetky vyššie uvedené informácie, s výnimkou tzv. osobných údajov a údajov o manželke a nepplnoletých deťoch verejného funkcionára, sú verejné podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám.

V ďalšom vydaní *Pod lupou* sa budeme venovať tzv. postzamestnaneckým reštrikciám, t. j. obmedzeniam, ktoré sa vzťahujú na starostov, primátorov a predsedov VÚC po skončení výkonu verejnej funkcie, ďalej procedurálnym otázkam, čiže úprave konania vo veci ochrany verejného záujmu a zamedzenia rozporu záujmov na úrovni územnej samosprávy a tiež sankciám (pokuta, strata mandátu) za porušenie zákona o konflikte záujmov. ◆

Vladimír Pirošík
spolupracovník TIS

Zdroj:

Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Šala č. 3/2004 o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcie primátora a poslancov mestského zastupiteľstva zo dňa 9. 9. 2004. www.konfliktzaujmov.sk

GLOBÁLNY BAROMETER KORUPCIE 2004

Dňa 9. decembra 2004 vydala Transparency International (TI) výsledky prieskumu verejnej mienky – Globálny barometer korupcie 2004 – GBK (angl. Global Corruption Barometer). TI si takto pripomenula Medzinárodný deň boja proti korupcii¹.

GBK hodnotí vnímanie a skúsenosti s korupciou. Porovnáva „malú“ a „veľkú“ korupciu (a rovnako porovnáva korupciu s inými problémami v spoločnosti), reflektuje, do akej miery sú verejné a súkromné inštitúcie vnímané ako skorumpované, ukazuje na oblasti, o ktorých sa verejnosť domnieva, že korupcia má na ne najväčší vplyv, zisťuje skúsenosť s podplácaním a očakávanie vývoja korupcie v budúcnosti. Prvýkrát bol GBK realizovaný v roku 2003 v 45 krajinách, v roku 2004 bol uskutočnený na vzorke 50 000 respondentov zo 64 krajín sveta.

Slovensko do prieskumu zaradené nebolo. Prieskum zrealizoval pre TI Gallup International v období jún – september 2004. GBK dopĺňa obraz o stave a formách korupcie a popri Indexe vnímania korupcie (angl. Corruption Perception Index) a Indexe vnímania poskytovania úplatkov (angl. Bribery Payers' Index) patrí medzi základné nástroje, ktorými TI poukazuje na fenomén korupcie vo svete.

Z výsledkov GBK 2004 vyplýva, že verejnosť na celom svete považuje za najskorumpovanejšie inštitúcie – politické strany. Zo 64 krajín sa táto skutočnosť potvrdila v 36 krajinách, v najväčšej miere v Ekvádore, Argentíne, Indii a Peru. Zároveň verejnosť označila politickú korupciu za veľmi vážny spoločenský problém a uviedla, že vo väčšine krajín zaradených do prieskumu je korupciou postihnutý viac politický život než

podnikanie alebo osobný súkromný život. Podľa GBK 2004 sú z celosvetového hľadiska po politických stranách na druhom mieste vnímané ako veľmi skorumpované parlamenty, polícia a sudy.

V piatich krajinách (Kamerun, Keňa, Litva, Moldavsko a Nigéria) najmenej každý tretí občan uviedol, že on alebo člen jeho domácnosti zaplatil úplatok v priebehu ostatných 12 mesiacov. GBK 2004 tiež ukazuje, že najviac zasiahnutí korupciou sú chudobní ľudia. Polovica respondentov s nízkym príjmom uviedla, že „malá“ korupcia je veľmi vážny problém, zatiaľ čo medzi respondentmi s vysokým príjmom to uviedlo iba 38% opýtaných. Chudobné obyvateľstvo uviedlo tiež, že korupcia má na ich osobný a rodinný život najväčší vplyv.

Vybrané čiastkové zistenia GBK 2004 sú uvedené v nasledujúcej

tabuľke². Viac informácií sa nachádza na www.transparency.sk.

Andrea Gajdošová
spolupracovníčka ITIS

¹ 9. december bol vyhlásený za Medzinárodný deň boja proti korupcii v roku 2003 pri slávnostnom podpise Profikorupčného dohovoru OSN v mexickej Meride. Na to, aby uvedený dohovor vstúpil do platnosti, ho musí ratifikovať 30 štátov. Zatiaľ tak urobilo len 13. Slovensko medzi nimi nie je.

² V tabuľke je uvedených 62 štátov, pretože všetkých 5 otázok nebolo položených vo všetkých 64 štátoch. Sektory sú uvádzané zľava doprava podľa ich celkového hodnotenia. Vyráznene hodnoty ukazujú najvyššie hodnoty v každom sektore a v danej krajine.

NÁRODNÉ INŠTITÚCIE A SEKTORY - SKORUMPOVANÉ ALEBO ČISTÉ?

Do akej miery sú podľa Vás jednotlivé inštitúcie v danej krajine zasiahnuté korupciou? (1: nie sú skorumpované, 5: extrémne skorumpované)	Politické strany	Parlamenty	Právny systém / Sudy	Polícia	Podnikanie	Daňové úrady	Colné úrady	Médiá	Záradníctvo	Vzdelávanie	Povolenia / Registre	Verejné služby	Armáda	Mimovládne organizácie	Cirkvi
Afganistan	3.1	2.9	3.4	3.0	2.9	3.0	3.3	2.6	2.8	2.5	2.9	3.0	3.0	2.9	2.2
Albánsko	2.9	3.0	3.2	3.1	3.5	3.5	3.7	2.2	3.3	2.1	2.7	2.4	2.0	1.8	1.9
Argentína	4.6	4.6	4.3	4.4	3.7	3.6	4.2	3.5	3.3	3.1	3.8	3.7	3.4	2.9	3.0
Bolivia	4.5	4.3	4.0	4.2	3.2	3.6	4.2	2.8	3.0	3.0	3.0	3.0	3.6	2.7	2.2
Bosna a Hercegovina	4.3	4.1	4.0	3.9	3.8	3.3	4.0	3.1	3.8	3.5	3.1	2.7	2.3	2.5	2.5
Brazília	4.5	4.3	4.2	4.4	3.8	4.2	3.9	3.6	3.9	3.9	3.6	3.8	3.4	3.0	3.0
Bulharsko	4.3	4.2	4.3	3.8	3.7	3.5	4.5	3.0	3.8	3.3	3.6	2.8	2.7	2.9	2.6
Česká republika	3.9	3.5	3.5	3.8	3.1	2.9	3.4	2.9	3.0	2.6	2.3	2.1	2.8	2.6	2.2
Dánsko	2.6	2.2	1.9	1.9	2.3	1.7	1.7	2.6	2.0	1.7	1.5	1.7	1.9	2.1	1.9
Ekvádor	4.9	4.8	4.5	4.3	3.2	3.5	4.4	3.0	3.3	3.5	4.3	3.7	3.6	3.1	2.8
Estónsko	3.5	3.1	3.1	2.9	3.1	2.5	3.0	2.8	2.7	2.4	2.9	2.4	2.0	2.8	1.7
Filipíny	4.1	4.1	3.6	4.2	3.4	3.8	3.9	2.8	3.2	3.3	3.6	3.3	3.4	2.9	2.1
Fínsko	3.0	2.6	2.0	1.7	2.7	2.0	1.6	2.9	1.9	1.6	1.6	2.0	1.6	2.0	2.3
Francúzsko	4.1	3.4	3.3	3.1	3.5	2.5	2.7	3.5	2.2	2.0	2.2	2.2	2.3	2.5	2.2
Ghana	3.7	3.0	3.7	4.5	3.3	3.7	4.3	2.8	3.3	3.5	3.3	3.8	2.4	2.6	2.6
Grécko	3.8	3.0	3.1	3.2	3.0	3.7	3.3	3.5	4.0	2.8	2.8	3.0	2.2	2.4	2.7
Gruzínsko	3.5	3.4	3.8	4.2	3.3	3.9	3.9	2.7	3.6	3.3	3.4	3.0	2.9	2.7	2.0
Guatemala	4.2	4.1	4.1	4.2	3.9	4.1	4.1	3.7	3.8	3.8	3.7	3.9	3.8	3.6	3.2
Holandsko	2.8	2.6	2.6	2.7	3.0	2.5	2.6	3.0	2.2	2.1	2.3	2.6	2.4	2.4	2.3
Hongkong	3.0	2.5	2.5	3.0	3.2	2.1	2.5	3.0	2.1	2.2	1.8	2.0	2.0	2.4	2.0
Chorvátsko	3.6	3.6	3.8	3.3	3.5	3.5	3.3	3.1	3.6	3.0	3.5	3.1	2.7	2.4	2.6
India	4.6	4.0	4.0	4.5	2.9	3.4	3.9	2.7	3.8	3.8	3.7	3.5	1.9	2.7	2.7
Indonézia	4.4	4.4	4.2	4.2	3.7	4.0	4.3	2.6	3.0	3.2	3.7	3.1	3.3	2.4	1.8
Írsko	3.9	3.2	3.3	3.1	3.1	3.0	2.3	2.8	2.8	2.2	2.0	2.3	2.1	2.2	2.8
Island	3.1	2.5	2.2	2.0	3.0	1.7	2.1	2.9	2.0	1.7	1.8	2.4	0.0	1.9	1.7
Izrael	4.3	4.1	2.7	3.0	3.1	3.3	3.1	3.1	3.1	2.7	3.1	3.2	2.3	3.2	3.8
Japonsko	4.3	3.7	3.1	3.9	3.3	3.4	3.0	3.3	3.7	3.1	2.6	3.0	3.0	2.9	3.6
Južná Kórea	4.4	4.5	3.6	3.8	3.4	3.4	3.7	3.6	3.4	3.5	2.5	2.5	3.4	2.8	3.1
Južná Afrika	3.8	3.4	3.4	3.8	3.2	2.9	3.1	2.8	3.4	3.2	3.5	3.0	2.9	2.9	2.3
Kamerun	3.5	3.3	4.0	4.3	3.5	3.9	4.3	3.3	3.6	3.5	3.4	3.2	3.5	2.5	2.1
Kanada	3.8	3.5	3.2	2.8	3.0	3.1	2.6	3.2	2.7	2.6	2.5	3.0	2.6	2.6	2.6
Keňa	4.1	4.0	3.8	4.3	3.7	3.9	4.0	2.7	3.5	2.9	3.9	3.4	3.0	2.9	2.5
Kosovo	3.0	2.4	2.9	1.9	3.1	2.7	3.5	2.3	3.5	2.6	2.8	3.1	1.4	2.3	1.5
Kostarika	4.5	4.3	4.0	4.2	3.8	4.3	4.1	3.6	4.4	3.8	3.5	4.1	0.0	3.6	4.2
Litva	4.2	4.2	4.2	4.1	3.5	3.5	4.3	3.2	3.8	3.0	2.9	2.7	2.4	2.8	2.3
Lofýsko	4.2	4.0	4.1	4.0	3.7	3.5	4.1	3.1	3.6	3.0	3.1	2.3	2.5	2.4	2.0
Luxembursko	2.9	2.4	2.5	2.4	2.7	2.2	2.2	2.6	2.1	2.0	2.0	1.9	2.1	2.4	2.4
Macedónsko	4.2	4.1	4.3	3.8	3.8	3.6	4.2	3.3	4.2	3.8	3.1	3.0	2.7	3.0	3.0
Malajzia	3.5	3.0	2.9	3.8	3.1	2.6	3.4	2.4	2.2	2.3	3.2	2.2	2.3	2.4	2.0
Mexiko	4.5	4.2	4.3	4.5	3.7	4.0	4.0	3.6	3.5	3.4	3.8	3.7	3.2	3.3	3.1
Moldavsko	4.1	4.1	4.1	4.3	3.7	3.8	4.3	3.0	3.9	3.6	3.8	2.8	2.9	2.8	2.1
Nemecko	3.9	3.2	2.8	2.5	3.3	2.9	2.6	3.1	2.7	2.5	1.9	2.6	2.5	2.7	2.5
Nigéria	4.5	4.2	3.8	4.8	3.4	3.8	4.0	3.0	3.1	3.8	3.3	3.5	3.9	2.7	2.4
Nórsko	3.1	2.7	2.3	2.3	3.4	2.1	2.3	3.2	2.4	2.0	2.0	2.4	2.4	3.0	3.4
Pakistan	4.1	4.0	4.1	4.4	3.7	4.0	3.9	3.5	3.8	3.6	3.9	3.8	3.3	3.3	3.1
Peru	4.6	4.5	4.5	4.5	3.9	4.1	3.8	4.2	3.9	4.0	4.2	3.9	4.2	3.9	2.8
Poľsko	4.2	4.1	4.0	3.9	3.8	3.5	3.1	3.4	4.1	3.5	3.7	3.1	3.1	3.3	3.1
Portugalsko	3.9	3.4	3.5	3.4	3.4	3.9	2.9	3.2	3.3	3.0	2.7	2.9	2.7	3.1	2.8
Rakúsko	3.3	2.8	2.6	2.8	2.9	2.7	2.6	2.8	2.4	2.3	2.5	2.4	2.5	2.4	2.5
Rumunsko	4.2	4.0	4.1	3.8	3.7	2.9	4.2	2.6	3.9	3.3	3.4	2.5	2.4	2.7	2.2
Rusko	3.8	3.7	3.7	4.0	3.6	3.4	3.5	3.4	3.4	3.5	3.2	2.7	3.4	2.7	2.1
Singapur	1.9	1.6	1.7	1.7	2.4	1.6	1.8	2.0	1.6	1.6	1.5	1.5	1.7	2.2	2.0
Španielsko	3.8	3.2	3.4	2.9	3.5	3.4	3.0	3.6	2.6	2.7	2.9	3.0	2.7	2.5	3.0
Švajčiarsko	3.2	2.8	2.3	2.3	3.0	2.7	2.3	3.1	2.3	2.1	2.1	2.3	2.4	2.4	2.3
Taiwan	4.0	4.1	3.4	3.3	2.9	2.9	3.5	2.7	2.5	2.7	1.8	3.1	3.3	1.9	2.5
Taliano	4.2	3.7	3.2	2.5	3.5	3.5	2.8	3.3	3.4	2.5	3.5	2.9	2.4	2.4	2.2
Turecko	4.0	3.8	3.9	4.0	4.1	4.2	4.1	3.8	4.1	3.9	3.8	4.1	3.1	3.5	3.3
Ukrajina	4.3	4.3	4.2	4.3	4.0	4.2	4.3	3.4	4.1	3.9	3.4	3.0	3.1	3.0	2.0
Urugvaj	4.3	4.1	3.9	4.2	3.6	3.3	4.2	3.4	3.3	3.1	3.0	3.1	3.5	2.6	3.1
USA	3.6	3.3	3.3	2.9	3.0	3.2	2.6	3.5	3.0	2.8	2.2	2.9	2.5	2.6	2.5
Veľká Británia	3.4	3.2	3.0	2.8	3.0	2.6	2.5	3.3	2.4	2.4	2.2	2.3	2.5	2.6	2.6
Venezuela	4.1	4.2	4.3	4.2	3.8	3.9	3.9	4.0	4.0	3.9	3.8	3.6	3.6	3.5	3.3
Celkovo	4.0	3.7	3.6	3.6	3.4	3.4	3.3	3.3	3.3	3.1	3.0	3.0	2.9	2.8	2.7

LOBING, PLURALIZMUS A DEMOKRACIA

Základný občiansky pohľad na voľby je najčastejšie ten, že ide o súťaž rôznych politických programov a konkrétnych politikov, pričom víťazstvo si odnesie ten subjekt alebo zoskupenie, ktorému sa podarilo osloviť najväčší podiel voličov. Pragmatickejší pohľad na voľby, ktorý nám sprostredkúva táto štúdia, však musí zohľadniť aj iné aspekty, ako napríklad vnútornú organizáciu strany a jej finančné zdroje. Ak má byť dnes hlavným cieľom politických strán získanie (podielu na) politickej moci, tak všeobecné, slobodné, priame voľby s tajným hlasovaním sú nevyhnutným prostriedkom, ako to dosiahnuť.

Demokratické štáty preto musia do určitej miery fungovanie politických strán regulovať. Otázka regulovania straníckej súťaže z hľadiska štátu je otvorená v tom, kde leží hranica verejnoprávnosti politických strán, keďže sa podieľajú na fungovaní politického systému a naplňajú ústavné inštitúcie konkrétnymi ľuďmi a politickými programami, a kde by už regulácia narúšala ich súkromnoprávny charakter – vychádzajú zo spoločnosti a združujú partiálne záujmy určitej spoločenskej vrstvy alebo skupiny občanov. Východiskám z tejto dilemy je venovaná publikácia **Outlý, J.: Strany a stát, volby a finance. Vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran. Olomouc, Periplum 2003.** J. Outlý sa v nej venuje dvom aspektom vnútorného fungovania politických strán: organizácii ich primárných voleb a ich financovaniu.

Publikácia J. Outlého je logicky rozdelená na dve časti. V každej je samostatne venovaný priestor dvom spomínaným témam. Problematika financovania politických strán je pritom rozpracovaná hlavne z komparatívneho hľadiska, čím čitateľ môže

získať potrebný odstup od takej citlivej problematiky, akou je financovanie politických strán. Financie politických strán pochádzajú z dvoch hlavných zdrojov – jedným je štát a druhým zdroje zo súkromných prostriedkov.

Autor upozorňuje na fakt, že prílišná závislosť strán na štátnych zdrojoch je problematická, pretože pravidlá financovania určujú zákonom tie strany, ktoré sú práve pri

ich podstatu, pretože politické strany stratia motiváciu uchádzať sa o podporu v regionálnych organizáciách a o dary a sponzorské príspevky od súkromných zdrojov. Môže sa posilniť ich vnútorná centralizácia, odcudzenie občianskej verejnosti, ktorú by mali naopak zastupovať.

Prvou krajinou vo svete, ktorá zaviedla štátne financovanie politických strán, bola Kostarika. Cieľom tohto kroku bolo

ktoré strany uvádzajú vo svojom účtovníctve, a nakoniec princíp vynútiteľnosti – možnosť sankcionovať tie politické subjekty, ktoré obchádzajú zákonom stanovené pravidlá.

Modelov financovania politických strán je skutočne veľa a táto publikácia prezentuje existujúce skúsenosti prehľadne, aj keď na pomerne malom priestore. Autor okrem kritických poznámok na účet českej právnej úpravy financovania politických strán uvádza aj svoje odporúčania. Podľa neho by vyvážený model financovania zo štátnych zdrojov mal rešpektovať tri princípy: (1) zachovanie rovnosti príležitostí vo voľbách, teda stanovenie maximálnej hranice nákladov na volebnú kampaň pre každú politickú stranu, (2) stanovenie výšky štátneho príspevku ako primeraný percentuálny podiel maximálnych nákladov na voľby (podľa autora medzi 50% a 80%), a (3) zväzovanie serióznosti volebných úmyslov strany (podľa počtu kandidujúcich, geografického pokrytia kandidátov, povinnosti preukázať použitie štátneho príspevku na volebné aktivity a pod.)

Situácia vo financovaní politických strán sa zmenila aj na Slovensku. 4. februára 2005 boli schválené zmeny, ktoré prinesú politickým stranám nové významné zdroje a zruší sa limit pre náklady na volebnú kampaň. Slovensko sa teda, zdá sa, vydalo cestou väčšej závislosti strán od štátu a preferovania princípu slobody na úkor princípu rovnosti. O tom, že nejde o jedinou možnú a predovšetkým nie najvhodnejšiu cestu k zníženiu rizika korupcie a netransparentnosti vo financovaní politických strán, hovorí aj táto publikácia. ♦

Branislav Pavlovič
odborný asistent TIS

moci. To znamená, že tieto strany sa budú snažiť buď zakonzervovať svoj výhodný stav, alebo sa budú snažiť sťažiť prístup do parlamentu iným stranám. Druhou kritickou poznámkou je, že skúsenosti ukázali, že štátne financovanie politických strán neznižuje ich napojenie na súkromné zdroje – čo je jedným z používaných argumentov v prospech zvyšovania štátnych príspevkov pre strany s cieľom znížiť riziko korupcie a ich závislosti na súkromných zdrojoch financovania. Treťou, ale rovnako dôležitou poznámkou je, že prílišná závislosť strán na štátnych zdrojoch degeneruje

práve zníženie závislosti politických strán na hlavných cukrovárnických karteloch a miestnej mafii. V Európe to bolo ako prvé Nemecko Konrada Adenauera. Štátne financovanie politických strán by podľa J. Outlého malo sledovať päť základných princípov. Princíp slobody – neklásť prekážky odlišným schopnostiam strán v získavaní finančných zdrojov, princíp rovnosti – zabezpečiť rovnaké možnosti prístupu k finančným zdrojom na svoju činnosť, princíp verejnosti – transparentnosť finančných tokov vo vzťahu politických strán k štátu, princíp kontroly – možnosť overenia pravdivosti a úplnosti informácií,

Predseda Najvyššieho súdu SR Milan Karabín: Nemám dôkazy o korupcii sudcov

Kedy ste sa ako sudca prvýkrát stretli s korupciou?

– Hneď na začiatku kariéry, niekedy v roku 1975. Na okresnom súde v Poprade sme posudzovali trestné činy úplatkárstva – väčšinou išlo o menej závažné kauzy, keď niekto podplácal, aby sa prednostne dostal k nedostatkovému tovaru.

Aká je podľa Vás miera korupcie v spoločnosti? Je to vážny problém?

– Korupcia je veľké zlo, ktoré sa šíri ako rakovina. Problém je v tom, že väčšinou absentuje ochota ľudí svedčiť. Pred desiatimi rokmi tu bol pokus riešiť to tak, že samotné podplácanie nemalo byť trestné, aby sa odhalilo, kto prijíma úplatky. Tento princíp sa však neosvedčil, aj výsledky boli veľmi chabé.

Ako teda s korupciou bojovať?

– So zlom treba bojovať tam, kde vzniká – to znamená pri zlom úmysle človeka, ktorý chce získať prostredníctvom úplatku nenáležitú výhodu. Každý by mal však začať od seba – jednoducho nedávať úplatky.

Naozaj je to také jednoduché? Po 40 rokoch socializmu?

– Bohužiaľ, socializmus ľuďom nahováral – všetko je vaše, na všetko máte právo. Ono to nakoniec predsa len pôjde, len to bude trvať možno aj niekoľko generácií. O korupcii sa predsa hovorí už 3600 rokov. Účinný boj s korupciou je predovšetkým otázkou výchovy, základ-

ných hodnôt človeka. Ja si neviem predstaviť, že by som mohol pokojne spať, keby som niekoho podviedol hoci len o korunu.

Za socializmu tu bola relatívne drobná korupcia, keďže neboli až také ekonomické možnosti. Kde sú dnes najväčšie riziká korupcie?

– Predovšetkým tam, kde sa rozhoduje o lukratívnych štátnych zákazkách, v oblasti verejného obstarávania. Vo všeobecnosti platí, že riziko korupcie sa zvyšuje v prostredí, kde nie sú zabezpečené dostatočné kontrolné mechanizmy. Potom už závisí od charakteru konkrétneho úradníka, ako sa zachová.

Aj o justícii sa hovorí, že je to oblasť s výrazným výskytom korupcie.

Čo si o tom myslíte?

– Vzhľadom na minimum prípadov, ktoré sa vyšetrojú, to tak nevyzerá. Z pohľadu prieskumov verejnej mienky je to naopak vážny problém. Nevieť, z čoho vychádzajú oslovení respondenti, keď napríklad v prieskume IVO za minulý rok takmer 60 percent z nich tvrdí, že sa stretli s korupciou v justícii. Trestné je totiž aj neoznámenie trestného činu – v tejto rovine to teda vnímam skôr ako hypotézy, respektíve špekulácie. Ja nemám konkrétne poznatky o korupcii jednotlivých sudcov.

Čím si potom vysvetľujete množstvo kontroverzných rozhodnutí sudcov?

– Keď súd nenaplní predstihu konkrétneho občana

ŽIVOTOPIS

Milan Karabín sa narodil 21. septembra 1949 v Poprade. V roku 1973 vyštudoval Právnickú fakultu Karlovej univerzity v Prahe. Po absolvovaní čakaťelskej praxe a vykonaní sudcovskej skúšky bol v decembri 1974 zvolený za sudcu Okresného súdu v Poprade. Vo svojej profesionálnej činnosti sa po celý čas venoval trestnému právu, pôsobil aj na Krajskom súde v Košiciach. V roku 1982 ho zvolili za sudcu Najvyššieho súdu SR, v roku 1989 sa stal predsedom senátu trestného kolégia Najvyššieho súdu SR. Vo februári 1996 ho parlament zvolil za predsedu Najvyššieho súdu SR.

o tom, čo je to právo, zvykne sa sťažovať, že rozhodnutia sudcov sú nezákonné, ovplyvnené korupciou a podobne. Osobne som preskúmal viacero verdiktov sudcov a musím konštatovať, že boli v súlade so zákonom. Znamená to, že aj ja som skorumpovaný?

Sú tu však aj takzvané politicky citlivé kauzy.

Naozaj si myslíte,

že je všetko v poriadku?

– Nevylučujem, že niektoré rozhodnutia môžu súvisieť s korupciou. Nechcem si zatvárať oči pred realitou, ale nemám hodnoverné dôkazy.

Čo ste urobili po nástupe do funkcie, aby ste eliminovali riziko korupcie v rezorte?

– Predovšetkým sme zaviedli náhodný systém prideľovania spisov, takzvanú elektronickú podateľňu. Trvalo to asi rok, dnes je v plnej prevádzke, som spokojný. Rovnako treba zamedziť, aby nebol na Najvyšší súd voľný prístup ani jednej zo zúčastnených strán. Inak môže vzniknúť pochybnosť o nezáujatosti.

Nedávno vznikol Špeciálny súd, ktorý sa bude zaoberať aj veľkými korupčnými kauzami. Čo očakávate od tohto inštitútu? Myslíte si, že keď začne naplno fungovať, zníži sa aj miera korupcie na najvyššej úrovni?

– Verím, že to bude reálna hrozba pre verejných činiteľov, ktorí nekonajú v súlade so zákonom. Špeciálny súd už skúma niekoľko korupčných kauz – podstatné však je, aby boli podané obžaloby a prípady dotiahnuté do konca.

Pokúšal sa vás už niekto korumpovať?

– Nie. Svojim kolegom zvykne hovoriť – ak sa vás niekto pokúsi korumpovať, musíte dať hneď na začiatku najavo, že to oznámite príslušným orgánom. Právnická obec tým dostane signál, že za tým sudcom je zbytočné chodiť. Stretol som sa však aj s prípadmi, že advokát pýtal od klientov úplatok pre konkrétneho sudcu, ktorý o tom nevedel. Dokonca išlo o sudcu, ktorý sa tým prípadom vôbec nemal zaoberať. ♦

Marek Vagovič
žurnalista